

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ТРАНСФЕРИРАНЕ И КОМЕРСИАЛИЗАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ АКАДЕМИЧНИТЕ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Доц. д-р Искра Пантелеева, СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Резюме: Интензивните процеси на глобализация и интернационализация на бизнеса водят до непрекъснато повишаване на международната конкуренция и оказват съществен натиск за ефективно функциониране на националните икономики и отделните стопански структури. Бързото придвижване на научното познание от сферата на науката към практиката и адекватното му трансфериране в печеливши бизнес решения е сред най-успешните варианти за постигане на икономически ползи; за формиране на работещи модели, които генерират добавена стойност и за науката, и за икономиката. Именно на възможностите за включване на университетите във веригата за създаване на стойност е посветен настоящият доклад. Целта е да се идентифицира мястото на университетите в процеса на икономическо развитие и възможностите за постигане на ускорен растеж чрез използване на резултатите от академичните научни изследвания.

Ключови думи: академични научни изследвания, трансфер на знания, комерсиализация, иновации.

1. Въведение

Икономическото развитие се базира на непрекъснато осъществяване на научно-технически и иновационни цикли, обхващащи многократното протичане на процесите по създаване нови знания, трансформиране в практически полезни решения и извличане на ползи от реализирането им в стопанските субекти, публичните институции и социалната сфера. Мултиплицирането и интензифицирането на тези процеси и ползи е невъзможно без активното участие на университетите като среда на създаване, източник на предоставяне и участник в трансфериране на нови знания към заинтересованите страни.

Възможностите за генериране и реализиране на ползи от активното участие на университетите са много и разнопосочни. Идентифицирането на конкретните начини и индивидуалните потребители е специфично и зависи от визията, намеренията, капацитета на висшите

училища, от ефективността на изградените комуникационни канали и близостта до потребителя, най-вече времево и от доверието, което са създали. В тази връзка е и целта на настоящия доклад - да се дефинира мястото на университетите и на тази база – да се представят възможности за успешно трансфериране и комерсиализиране на резултатите от академичните научни изследвания.

2. Университетите и мястото им в процеса на създаване на икономически растеж

2.1. Място и роля на университетите

От векове изследователите проучват механизмите на функциониране на икономиките, търсят инструменти за постигане на конкурентни предимства и източници за реализиране на синергични ефекти на различни нива на агрегиране. През втората половина на 20 в. все повече икономисти коментират и лансират тезата за ключовото значение на познанието и ролята му за постигането на ускорен икономически растеж. Дракър е сред първите, които през 70-те години на миналия век правят опити да дефинират икономиката на знанието. За Чесбъро [1, 2] движещи сили са отворените иновации и иновативните бизнес модели.

За мястото и ролята на университетите се пише от десетилетия. Те винаги са били важен източник на ново познание и са заемали достойно място в общия процес на икономическо развитие. Трансформирането на икономиките и лансирането на тезата, че ще функционират успешно, ако са базирани на знания, променя и засилва в пъти значимостта на университетите и ги превръща в ключов играч на пазара на новите знания. Редица интересни проучвания правят Милър и съавтори [3] относно реформата във висшето образование във Великобритания, Меткалф идентифицира множество теоретични и практически модели във висшето образование в САЩ и Канада.

В края на 20 в. настъпват редица промени в целите, които университетите си поставят, в начините и източниците им на финансиране, в организацията на дейността и мястото им на пазара на образователни услуги и иновативни разработки, особено след приемането на Закона за Бей-Доул в САЩ. Освен традиционните две направления, свързани с образование и научни изследвания, от 1980 г. насам се идентифицира трето направление. На университетите се припознават нови роли, свързани с т.нар. трета мисия, насочена към насърчаване на връзките с потребителите на знания и улесняване на трансфера на технологии, или с „тройната спирала („triple helix”), обхващаща системата „университет – бизнес – правителство”.

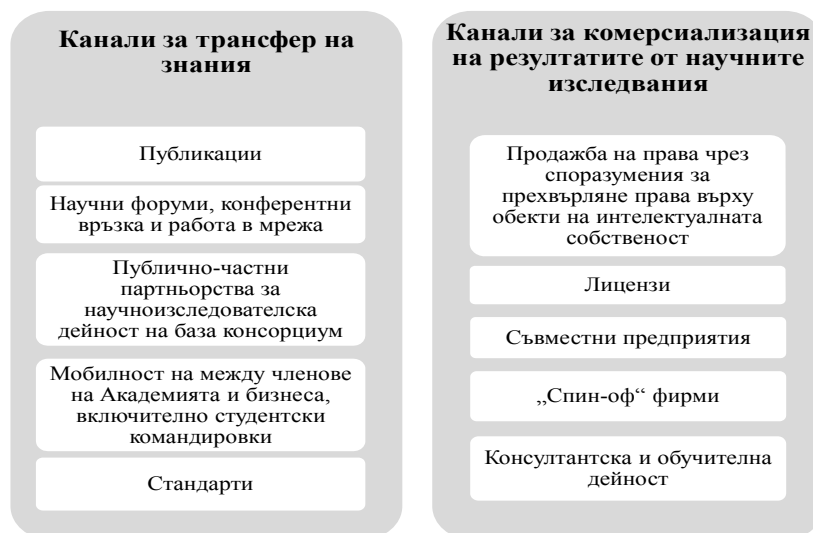
Изследователските търсения са ориентирани към разработването на модели на преобразователни процеси и дефиниране на основните роли на университетите. Тяхното систематизиране и обобщаване дава основание да се разграничат три ключови модела: на „академичния капитализъм“ (акцентиращ върху пазарното поведение на университетите – Слоутър и Лесли [4]); на *университета-предприятие* (насочен към управленски промени посредством контрол върху вградените бизнес ценности и генериране на доходи чрез публично-частни партньорства – Малгинсон и Консидайн [5]); на *предприемаческия университет* (източник на икономически растеж е знанието, а негов катализатор – предприемачеството – Оудрич и Тюрлик [6]. Университетите и бизнесът все повече се намират в динамично взаимодействие, включвайки се в различни мрежи, пораждайки по този начин потребност от развиване на модела „хъб на знанието („knowledge hub” model)“[7]¹.

Ключовата роля на висшите училища за предоставянето на образователни услуги, генерирането на нови знания и последващото им трансфериране и комерсиализиране обуславя интереса на редица учени и изследователи към възможностите за активизиране процесите на технологичен трансфер и увеличаване приноса на университетите във веригата на добавена стойност чрез инкорпориране във висшите училища на нови функции и структурни звена.

2.2. Възможности за трансфериране и комерсиализация

За трансфериране и комерсиализация на резултатите от научноизследователската си дейност висшите училища разполагат с множество възможности. Независимо от спецификата им на реализиране, те могат да се агрегират в два основни типа канали – неформални канали (за трансфер на знания) и канали за комерсиализация на технологии (резултати от научни изследвания) (вж. фиг. 1).

¹ Youtie, J., Shapira, P. Building an innovation hub: A case study of the transformation of university roles in regional technological and economic development. // *Research Policy*, Elsevier, September, vol. 37, iss. 8, 2008, pp. 1188-1204.

Фиг. 1. Канали за трансфер на знания и комерсиализация на резултатите от научните изследвания на университетите.

Неформалните канали се обвързват с трансфера на знания чрез публикации, конференции и неофициален обмен между учени, докато *официалните канали* включват: обучение и образование, наемане на студенти и изследователи от висши училища и изследователски организации от страна на бизнеса, споделяне на оборудване и инструменти, извършване на различни технологични услуги и предоставяне на консултантска дейност, реализиране на спонсорирани изследвания и/или сътрудничество в научните изследвания, както и други форми на комерсиализация.

Комерсиализацията на технологии (комерсиализация на научните изследвания) се отнася до валоризацията на научните изследвания и интелектуалните активи на университетите от страна на бизнеса. Тя се реализира чрез такива форми като: продажба, лицензиране, договаряне на технологични услуги, експлоатация на интелектуални активи и свързаните с тях знания чрез създаването „спин-оф“ фирми и сътрудничество в научните изследвания. Те водят до повишаване на иновационната активност и капацитета на бизнеса за развитие по пътя на новото знание.

Интегрирането и едновременното взаимозависимо движение на новото знание по двата типа канали е основание да се разработи обобщен модел на трансфериране и комерсиализация на резултатите от академичните изследвания (вж. фиг. 2).

Фиг. 2. Обобщен модел на трансфериране и комерсиализация на резултатите от академичните изследвания. [8]

Прилагането на подобен модел и създаването на условия за неговото устойчиво реализиране е източник на добавена стойности и средство за създаването на синергични ефекти и тяхното последващо мултиплициране във времев и териториален обхват. В допълнение се разширява предлагането на R&D услуги сред фирмите в региона и страната, ускорява се комерсиализацията на съвместни академични разработки и се увеличава собствения индустриален потенциал за създаване на прототипи, извършване на предпромишлени изпитания и дребносериенно производство; изгражда се капацитет в областта на закрилата на интелектуалната собственост и предоставянето на финансови и маркетингови консултации за иновативните фирми и учениците от университетите.

3. Заключение

Университетите играят съществена роля в общия оптимизационен процес по създаване на ново знание и извличане на икономически ползи чрез неговата комерсиализация. Постигането на успех от подо-

бен модел изисква формирането на адекватни фирмени възприятия за полезността на този процес; изграждане на способност и капацитет за интегриране на резултатите в стойностната верига на производството и повишаване доверието в университета от страна на бизнеса.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Chesbrough, H. Business model innovation: opportunities and barriers. // *Long Range Planning*, vol. 43, 2010, pp. 354-363;
- [2] Chesbrough, H. Bringing open innovation to services. // *MIT Sloan Management Review*, vol. 52, 2011, pp. 85-91.
- [3] Kristel Miller, Maura McAdam and Rodney McAdam. The changing university business model: a stakeholder perspective. // *R&D Management*, vol., 44, iss. 3, 2014, pp. 265-287.
- [4] Slaughter, S., Leslie, L. Academic capitalism: Politics, policies, and the entrepreneurial university. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1997.
- [5] Marginson, S., Considine, M. The enterprise university: Power, governance and reinvention in Australia. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- [6] Audretsch, D., Thurik, A. What's new about the new economy? Sources of growth in the managed and entrepreneurial economies. // *Industrial and Corporate Change*, vol., iss. 10 (1), 2001, p. 267.
- [7] Youtie, J., Shapira, P. Building an innovation hub: A case study of the transformation of university roles in regional technological and economic development. // *Research Policy*, Elsevier, September, vol. 37, iss. 8, 2008, pp. 1188-1204.
- [8] Kupka, D. New Strategies and Policies for the Transfer, Exploitation and Commercialisation of Public Research Results. Directorate for Science, Technology and Industry, OECD, 27-28 June 2013, Geneva, 5th meeting of the European TTO Circle, 2013, p. 3. <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/events/20130627-tto-circle/jrc-20130627-tto-circle-kupka.pdf>.